



IMPROVING THE PROCEDURE FOR INCENTIVIZING JUDGES IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE

Sherbadalov Ravshanbek Tursunovich

Independent Researcher, Higher School of Judges under the Supreme Judicial
Council of the Republic of Uzbekistan

Matkarimov Khotamjon Kuronbaevich

Chairman of the Ohangaron Inter-District Civil Court, Tashkent Region

Abstract. This article examines the procedures and criteria for incentivizing judges in the administration of justice in the Republic of Uzbekistan, analyzes their current state, and highlights the relevance of their further improvement. Drawing on the experience of foreign countries in the field of employee incentive systems, the study explores approaches to enhancing the procedures and criteria for encouraging judges. Particular attention is paid to developing proposals aimed at improving the effectiveness, transparency, and objectivity of judicial incentive mechanisms and assessing their practical significance.

Keywords. judicial incentives and rewards, evaluation of judicial performance, “ADOLAT” information systems complex, judiciary corps, administration of justice, evaluation criteria, quantitative analysis, qualitative analysis, electronic system, selection and appointment of judges.

**Судьяларни одил судловни амалга оширишдаги фаолиятини
рағбатлантириш тартибини такомиллаштириш.**

Шербадалов Равшанбек Турсунович - Ўзбекистон Республикаси Судьялар
олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби, мустақил изланувчиси.

Тел: +998913499799. E-mail: sherbadalovravshan@umail.uz

Маткаримов Хотамжон Куронбаевич

Тошкент вилояти фуқаролик ишлари бўйича Оҳангарон туманлараро суди раиси

Ушбу мақолада, Ўзбекистон Республикасида судьяларни одил судловни
амалга оширишдаги фаолиятини рағбатлантириш тартиби ва мезонлари, уларнинг



бугунги ҳолати таҳлили, уларни такомиллаштиришнинг долзарблиги, хорижий давлатларда ходимларни рағбатлантиришда тартиби бўйича тажрибасини ўрганган ҳолда, судьяларни рағбатлантириш тартиби ва мезонларини такомиллаштириш юзасидан таклифлар ва уларнинг долзарблиги кўриб чиқилади.

Таянч сўзлар: Судьяларни рағбатлантириш ва мукофотлаш, судьялар фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш, “ADOLAT” ахборот тизимлари комплекси, судьялар корпуси, одил судлов, баҳолаш мезонлари, сон таҳлил, сифат таҳлил, электрон тизим, судьяларни танлаш ва тайинлаш.

Мамлакатимиз мустақиллигининг илк даврларидан бошлаб, суд ҳокимиятини босқичма-босқич мустаҳкамлаб бориш, суднинг мустақиллигини таъминлаш, уни собиқ тузумда бўлгани каби қатағон қуроли ва жазолаш идораси сифатидаги орган эмас, балки инсон ва фуқаро ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя ва муҳофаза этишга хизмат қиладиган мустақил давлат институтига айлантиришга қаратилган кенг кўламли ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирлар амалга оширилди.

Суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш, судлар фаолияти самарадорлиги ва нуфузини ошириш, судьялик лавозимларига муносиб номзодларни танлаш ва тайинлаш ҳамда судьяларни касбий, мансаб лавозимида ўсиши, раҳбар лавозимига тайинланишига оид фаолият - судьяларни рағбатлантириш тартибининг очиклиги, шаффофлиги, адолатлилиги, ошкоралиги билан узвий боғлиқдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 7-декабрдаги “Судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш ҳамда суд тизимида коррупциянинг олдини олиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6127-сонли Фармонида мувофиқ, судьяларнинг одил судловни амалга оширишдаги фаолиятини рағбатлантиришни йўлга қўйиш, «Ибратли судья» мукофотини, одил судловни амалга оширишда узоқ йиллар самарали меҳнат қилиб пенсияга чиққан судьялар учун «Суд фахрийси» кўкрак нишонини



жорий этилиши, албатта судьяларнинг фаолиятини баҳолаш ҳамда уларни рағбатлантириш ва мукофотлаш соҳасида муҳим аҳамият касб этади.

Асосий қисм

Шу билан бир қаторда, Республикада олиб борилаётган ислохотлар даврида суд тизимида судьялар фаолияти баҳолаш орқали уларни рағбатлантириш ва мукофотлаш, ушбу соҳада мавжуд норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини таҳлил қилиш, уларни такомиллаштиришнинг аҳамияти, ушбу соҳадаги хорижий мамлакатлар амалиёти ва улардан қайси бирларини Ўзбекистонга тадбиқ этиш мумкинлиги долзарб масалалардан биридир.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 6 апрелдаги “Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши тўғрисида”ги ЎРҚ-427-сонли Қонунида Судьялар олий кенгаши **кенгашнинг асосий вазифаларидан бири сифатида** судьяларни рағбатлантириш ва мукофотлаш масаласи юзасидан ташаббус кўрсатиш ҳамда **кенгашнинг ваколатидан бири сифатида** судьяларни давлат мукофотлари билан тақдирлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президентига тақдимномалар киритиш белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши 2021 йил 12 июлдаги СОКҚ-1582-III-сонли қарори билан “**«Ибратли судья» мукофоти тўғрисида**”ги Низом тасдиқланган бўлиб, мазкур Низомда «Ибратли судья» мукофотига номзодларни танлаш Судьялар олий кенгашининг «Судьялар фаолиятини баҳолаш бўйича электрон рейтинг тизими» (кейинги ўринларда - «Рейтинг тизими» деб аталади) кўрсаткичлари асосида амалга оширилиши ҳамда рейтинг тизимида асосан номзоднинг фаолиятини баҳолашда судьянинг профессионаллик даражаси, касбий лаёқати, интизومي, иш самарадорлиги, одоб-ахлоқи, масъулияти, саводхонлиги, ахборот-технологияларини қўллай билиши каби мезонлар бўйича тўплаган баллари инобатга олиниши, агарда рейтинг тизими кўрсаткичлари бўйича бир хил юқори баллни тўплаган судьяларни номзод сифатида танлашда уларнинг иш юкламаси юқорилиги, мураккаб тоифадаги



кўрган ишларининг ҳажми ҳамда меҳнат стажи инобатга олиши жорий қилинганлигини кўришимиз мумкин.

Рейтинг тизимида эса суд қарорларининг сифати, судьянинг масъулияти ва одоби ҳамда судьянинг чет тилларини билиши асосий баҳолаш мезони ҳисобланади. Бундан ташқари, судьяларнинг иш ҳажми катталиги, судьялар клуби онлайн форумидаги фаоллиги, илмий даражага эгалиги, судьяларнинг касбий малака оширишида қатнашганлиги ҳамда муайян иш бўйича тарафларнинг ярашувига (келишувига) эришганлиги қўшимча баҳолаш мезони ҳисобланади.

Хорижий мамлакатлар, хусусан Жанубий Корея ва Япония мамлакати тажрибасидан келиб чиқсак, мамлакат унча катта бўлмаган ер майдони мавжудлиги ҳамда кўплаб табиий бойликларга эга бўлмасда, мамлакатни кескин ривожлантириш ва жаҳон ҳамжамиятида кучли иқтисодиётга эга бўлиш мақсадида, ривожланишнинг энг муҳим омили ҳисобланган инсон капиталидан самарали фойдаланиш тизимига катта эътибор қаратилган. Шу сабабли, кадрлар масаласи бўйича шаффоф тизимини таъминлаш учун “Human resource management” яъни кадрлар захирасини бошқариш бўлими ташкил этилган.

Мазкур бўлимнинг вазифаларидан бири ходимларнинг лавозимга тайинлашда уларнинг фаолиятларини нафақат сон таҳлил, балким сифат таҳлиллар асосида, олдиндан белгиланган мезонлар, яъни очиклиги, шаффофлик, адолатлилик, ошкоралик асосида номзодларни рағбатлантириш ёки мукофотлашга тақдим этишдир.

Ҳозирда, судьялар фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш бўйича электрон ахборот дастурига маълумотлар судьялар малака ҳайъати котиби томонидан киритилиб борилаётганлиги ҳамда дастур ушбу маълумотларни сон таҳлили асосида баҳолаётганлигини кўриш мумкин.

Яъни, иш туркумининг мураккаблиги, иш тоифаси мезонларини инобатга олмасдан, балким судьяларга тўғри келаётган иш сони ва ушбу ишлар бўйича суд қарорларининг барқарорлигига қараб, “сон” таҳлили асосида баҳо берилмоқда.



Шунингдек, судьяларнинг интизоми, иш самарадорлиги, одоб-ахлоқи, масъулияти, саводхонлиги, ахборот-технологияларини қўллай билиши, коррупцияга мойиллиги, бошқа психологик ҳолатлари каби мезонларни очиқлик, шаффофлик, адолатлилик, ошкоралик тамойиллари асосида баҳолаш бўйича аниқ тизим ташкил этилмаган.

Бу эса ўз навбатида, судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини инсон омилисиз ва аралашувисиз, нафақат “сон”, балким “сифат” таҳлил уйғунлашган ҳолда ташкил этилиши ҳамда судьяларнинг интизоми, иш самарадорлиги, одоб-ахлоқи, масъулияти, саводхонлиги, ахборот-технологияларини қўллай билиши, коррупцияга мойиллиги, бошқа психологик ҳолатларини мезонларни баҳолаш бўйича аниқ тизим ташкил этиш орқали судьяларни рағбатлантириш тартибини яънада такомиллаштиришни мақсадга мувофиқлигини кўрсатмоқда.

Хулоса

Ушбу ҳалқаро тажрибалар ва судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш ва уларни рағбатлантириш бўйича жорий этилган тартибни таҳлил қилиб чиқган ҳолда, қуйидагиларни Ўзбекистон Республикасида жорий этиш муҳимдир:

Судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини судларда ташлик этилган “ADOLAT” ахборот тизимлари комплекси билан тўлиқ интеграциясини таминлаш;

Судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолашда жорий этилган мезонларга қўшимча равишда иш туркуми ва тоифасининг мураккаблигига доир мезонлар жорий қилиш;

Судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини бошқа давлат органларидаги тегишли интерактив хизматлари билан интеграциясини таъминлаш;

Судьяларнинг интизоми, иш самарадорлиги, одоб-ахлоқи, масъулияти, саводхонлиги, ахборот-технологияларини қўллай билиши, коррупцияга мойиллиги, бошқа психологик ҳолатлари каби мезонларни очиқлик, шаффофлик,



адолатлилик, ошкоралик тамойиллари асосида баҳолаш бўйича аниқ тартиб ва электрон тизим ташкил этиш лозим.

Ўзбекистон Республикасида ушбу таклифларни амалда жорий этилиши, судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини холислик ва шаффофлик, адолатлилик, ҳаққонийлик, инсон омилисиз ва аралашувисиз, “сон” ва “сифат” таҳлил уйғунлашган ҳолда ҳамда судьяларнинг интизоми, иш самарадорлиги, одоб-ахлоқи, масъулияти, саводхонлиги, ахборот-технологияларини қўллай билиши, коррупцияга мойиллиги, бошқа психологик ҳолатларини мезонларни баҳолаш бўйича аниқ тартиб ва электрон тизимни ташкил этилиши, судьялар фаолиятини объектив ва адолатли баҳолаш орқали муносиб номзодларни рағбатлантиришга имкон яратади.

Натижада, судьялар фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини холислик ва шаффофлик, адолатлилик, ҳаққонийлик, инсон омилисиз ва аралашувисиз, “сон” ҳамда “сифат” таҳлил уйғунлашган ҳолда ҳамда юқорида қайд этилган бошқа мезонларни баҳолашнинг аниқ тартиби ва электрон тизимини ташкил этилишини таминлаш орқали суд тизимида етарли билим ва ҳаётий тажрибага эга бўлган янги Ўзбекистонда рўй бераётган тарихий бурилиш палласида адолатни қарор топтиришга қодир бўлган маънавий баркамол судьяларни танлаш ва тайинлаш, раҳбар лавозимларига муносиб номзодларни танлаш ҳамда уларни суд тизимини малакали ва ҳалол пок кадрлар билан тўлдириш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатлари тўлиқ таъминланишига, судларни инсон ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилувчи ҳамда ишончли ҳимоя қилувчи давлатнинг чинакам мустақил институтига айлантиришга ҳизмат қилади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2022 йил 28 январдаги “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сонли Фармони.



3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2023 йил 16 январдаги ПФ-11-сонли фармони билан тасдиқланган “2023-2026 йилларга мўлжалланган суд тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишнинг қисқа муддатли Стратегияси”.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020 йил 7 декабрдаги “Судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш ҳамда суд тизимида коррупциянинг олдини олиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6127-сонли Фармони.
5. Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг 2021 йил 6 декабрдаги 1646-сонли қарори билан тасдиқланган “Судьялар фаолияти самарадорлигини электрон рейтинг баҳолаш тартиби тўғрисида”ги Низом.
6. Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши 2021 йил 12 июлдаги СОКҚ-1582-III-сонли қарори билан тасдиқланган “«Ибратли судья» мукофоти тўғрисида”ги Низом.
7. Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг 2023 йилдаги фаолиятига доир Ахбороти. Тошкент-2024. 10-б. Судьялар олий кенгаши расмий сайти.
8. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепсияси// Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги марузаси. Халқ сўзи газетаси, 2010 йил 13 ноябр. - № 220 (5135).
9. John O.Haley., Wiley B. Rutledge.The Japanese Judiciary:Maintaining Integrity, Autonomy and the Public Trust. 2003., p 4.
10. Litigation in Korea. Litigating in Korea: a general overview of Korean civil procedure. Court system. Edward Elgar publishing Limited. 2010 y.
11. Members. Qualifications <https://eng.scourt.go.kr> Жанубий Корея Олий судининг расмий сайтидан.
12. Justices, Judges, and Court Officials other than Judges (1) Overview of the Personnel Structure <http://www.courts.go.jp> Япония Олий судининг расмий сайтидан.